

DE EERSTE EXAMENS TWEDE FASE HAVO

VOORHOEDE SPITSROEDE?

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING EN CONCLUSIE 5

1	INLEIDING	7
1.1	Opzet van het verslag	7
2	ANALYSE VAN DE RESULTATEN	9
2.1	Aantallen aangemelde kandidaten HAVO en slaagpercentages	9
2.2	Keuzepercentage per profiel en slaagpercentage per profiel	9
2.3	Percentages (on)voldoende cijfers	10
2.4	Vergelijking resultaten per vak HAVO 'nieuw' HAVO 'oud'	11
2.5	Het profielwerkstuk en de versoepelde slaag/zakregeling	13
2.6	Conclusie hoofdstuk 2	13
3	ENQUÊTE GEGEVENS	15
3.1	Rendementsgegevens	15
3.2	Afspraken rond de praktische opdrachten	15
3.3	Het handelingsdeel	15
3.4	Invulling ICT-gedeelte per vak	16
3.5	De opbouw van het leesdossier	16
3.6	Commentaar op het niveau van de examens	16
3.7	Bezemkandidaten	17
3.8	Mogelijkheid tot nietigverklaring van het eindcijfer voor Frans 1-2, Duits 1-2 en wiskunde 1-2	17
3.9	Conclusie hoofdstuk 3	17

SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Dit rapport geeft weer hoe de eerste examens tweede fase HAVO hebben gefunctioneerd. Het besteedt ook aandacht aan de effecten van de zogenaamde 'Januari-maatregelen 2000', waarin maatregelen ten gunste van de kandidaten zijn genomen. Daarnaast beschrijft het rapport de uitkomsten van een aantal vragen die de inspectie aan de voorhoedescholen heeft gesteld over hun ervaringen bij het realiseren van het examenprogramma in de afgelopen twee jaar. Dit gebeurde direct na de examens. Uit de resultaten behaald op de examens blijkt, dat de eerste examens tweede fase HAVO, voor wat betreft het centraal examen, voor de desbetreffende leerlingen moeilijker waren dan de overeenkomstige 'oude' examens. Doordat de resultaten voor de schoolexamens hier bovenuit gingen, werd het effect van de toegenomen moeilijkheid enigszins gecompenseerd. Aan te nemen is dat de versoepeling in de slaag/zakregeling mede een bijdrage heeft geleverd tot een percentage gezakten dat vergelijkbaar is met de 'oude' examens.

De versoepelingsmaatregelen hebben er mede voor gezorgd dat de eindresultaten van de nieuwe HAVO examens in lijn zijn met die van de 'oude' examens. Tot de versoepelingen behoorde ook het kwijtschelden van de verplichting tot het leveren van een profielwerkstuk. Voor de categorie kandidaten die desondanks een profielwerkstuk hebben ingeleverd, betekende dit, ondanks de grotere studielast, geen grotere kans op zakken.

De wijze waarop scholen omgaan met vakken waarvoor alleen een schoolexamen bestaat, wijkt niet af van die waarvoor zowel een schoolexamen als een centraal examen wordt afgenomen. De verschillen tussen de gemiddelde cijfers voor het schoolexamen en het centraal examen voor die vakken die beide componenten kennen, zijn over het algemeen groter dan bij de 'oude' examens.

Over het algemeen concludeert de inspectie dat de eerste examens tweede fase HAVO naar behoren hebben gefunctioneerd. De versoepelingsmaatregelen voor de HAVO-kandidaten die in 2000 het nieuwe profielexamen hebben gedaan, hebben een positief effect gehad.

1 INLEIDING

Met ingang van het jaar 2000 brengt de inspectie geen afzonderlijk verslag uit over de examens. In het onderwijsverslag 2000 zal hieraan aandacht worden besteed. In 2000 zijn echter ook de eerste HAVO-examens tweede fase afgenomen op ruim 40 zogenoemde voorhoedescholen. De maatschappelijke interesse voor deze onderwijsvernieuwing is dermate groot, dat een rapportage over de resultaten van deze eerste examens geen uitstel duldt tot de publicatie van het onderwijsverslag.

Uiteraard zal pas vanaf het examenjaar 2001 over de volle breedte blijken of- en zo ja in hoeverre- deze examens tot een verandering binnen de leerlingenstroom HAVO en de HAVO-resultaten leiden. Vanaf dat jaar nemen immers alle HAVO-afdelingen op dagscholen deel aan het examen dat de afsluiting van het tweede fase-onderwijs vormt. Bovendien zullen in dat jaar de kandidaten van ruim 100 VWO-voorhoedescholen deelnemen aan de centrale examens, waardoor een breder beeld van de resultaten van het tweede fase onderwijs ontstaat.

Dit laat onverlet dat de resultaten van de HAVO-voorhoedescholen een belangrijke informatiebron kunnen vormen voor een oordeel over de huidige stand van de ontwikkeling in de tweede fase.

Uit de diverse rapportages tot nu toe blijkt onder meer, dat scholen en kandidaten de afgelopen twee jaar regelmatig als 'spitsroeden lopen' hebben ervaren. Uit de hierna volgende rapportage moet blijken in hoeverre het behalen van de eindstreep - het examen - tot afwijkende resultaten heeft geleid ten opzichte van de gebruikelijke HAVO-resultaten.

1.1 Opzet van het verslag

De vragen die in dit rapport beantwoord zullen worden zijn de volgende:

- 1 Hebben de eerste examens tweede fase naar behoren gefunctioneerd?
- 2 Wat zijn de effecten van de versoepelingsmaatregelen¹ voor de HAVO- kandidaten die in 2000 examen hebben gedaan?

---

¹Brief Staatssecretaris d.d. 14 januari 2000

Voor het beantwoorden van deze vragen zijn de volgende stappen gezet:

- A De examengegevens van de voorhoedescholen zijn geanalyseerd op de volgende aspecten:
  - ∃ resultaten van de vakken die alleen met een schoolexamen zijn afgesloten
  - ∃ de vermelding van deelname aan het profielwerkstuk

- B De voorhoedescholen hebben een vragenlijst ontvangen, waarin de volgende punten aan de orde zijn gesteld:
  - ∃ het rendement (doorstroom van HAVO-4 naar 5, waarna geslaagd)
  - ∃ handelwijze rond praktische opdrachten
  - ∃ ervaringen met het handelingsgedeelte
  - ∃ invulling Informatie- en Communicatie Technologie (ICT) in het schoolexamen
  - ∃ realisatie programma volgens Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA)
  - ∃ eisen ten aanzien van het leesdossier

Tot slot is deze scholen gevraagd of men 'bezem'kandidaten heeft geëxamineerd, en zo ja, in welke mate men die kandidaten in staat heeft gesteld gebruik te maken van de zogenoemde bezemregeling, als gepubliceerd in Uitleg².

---

²Uitleg 24 d.d. 13 oktober 1999, kenmerk VO/BOB-1999/39475

2 ANALYSE VAN DE RESULTATEN

In dit hoofdstuk geven wij een analyse van de examengegevens, zoals deze door de scholen zijn aangeleverd bij de Informatie Beheer Groep (IBG).

Technische problemen van verschillende aard waren de oorzaak van gebrekkige en vertraagde doorgeleiding van de resultaten.

Uiteindelijk hebben wij de deelgegevens kunnen ontlenen aan de resultaten van 96% van de kandidaten.

2.1 Aantallen aangemelde kandidaten HAVO en slaagpercentages

De volgende tabel geeft weer hoe de HAVO-groep tweede fase zich verhoudt tot de groep die nog examen op een dagschool heeft gedaan volgens het 'oude' programma.

Tabel 1

	Aantal aangemelde kandidaten	Slaagpercentage Totaal
HAVO tweede fase	2712	90
HAVO 'regulier'	39826	88

2.2 Keuzepercentage per profiel en slaagpercentage per profiel

In tabel 2 zijn de keuzepercentages per profiel en de percentages geslaagde kandidaten opgenomen. Keuzes voor gemengde profielen met minder dan vijf leerlingen zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel 2

Profiel	Aantal	Keuzepercentage	Geslaagd in percentages
Economie en maatschappij	937	36	90
Cultuur en maatschappij	904	34	94
Natuur en techniek	369	14	91
Natuur en gezondheid	331	13	86
Natuur en techniek/ natuur en gezondheid	61	2	93

Economie en maatschappij/ cultuur en maatschappij	28	1	100
--	----	---	-----

2.3 Percentages (on)voldoende cijfers

Bij de analyse van de resultaten maken wij hiernavolgend een onderscheid tussen vakken die alleen met een schoolexamen (SE) worden afgesloten en vakken waarvoor de afsluiting zowel bestaat uit een schoolexamen als een centraal examen (CE).

Tot de eerste categorie behoren bij HAVO de (deel)vakken letterkunde,

Frans-1, Duits-1, wiskunde A-1, algemene natuurwetenschappen (ANW) en maatschappijleer. Daarnaast gaat het in deze categorie om de (deel)keuzevakken lichamelijke opvoeding-2 (lo-2) en informatica. Culturele kunstzinnige vorming-1 (CKV-1) en lichamelijke opvoeding-1 (lo-1) dienen door de kandidaten tenminste met de beoordeling voldoende te worden afgerond.

In 80 procent van de scholen is het percentage voldoende cijfers voor vakken met alleen een SE ten minste 90 procent. Dit getal wijkt nauwelijks af van dat voor de vakken met zowel een SE als een CE (82 procent). Uit deze cijfers volgt dat scholen de beide genoemde categorieën vakken ongeveer op dezelfde wijze benaderen.

Tabel 3 geeft een overzicht van de percentages onvoldoende cijfers voor de vakken uit de eerstgenoemde categorie. Daaruit blijkt dat onvoldoendes voor lo-2 (geen, het betreft een zeer beperkte aantal kandidaten), maatschappijleer, ANW, informatica en letterkunde spaarzaam voorkomen.

Een middenpositie wordt ingenomen door het vak wiskunde A-1; bij Frans-1 en Duits-1 komen de meeste onvoldoendes voor.

Tabel 3

Vak	Percentage onvoldoende cijfers
Frans-1	21
Duits-1	15
Wiskunde A-1	12
Letterkunde	6
Informatica	3
ANW	2
Maatschappijleer-1	1
Lichamelijke opvoeding-2	0

Ten aanzien van de vakken waarvoor zowel een SE als een CE bestaat, ligt een vergelijking van de percentages voldoende

cijfers voor SE respectievelijk CE voor de hand. Daarbij blijkt dat op alle scholen het percentage voldoende cijfers voor deze vakken op het CE kleiner is dan op het SE. Gemiddeld bedraagt het verschil 18 procent met een maximum van 45 procent en een minimum van 5 procent. Het gemiddelde verschil is naar het oordeel van de inspectie aanzienlijk. De conclusie die hieruit getrokken moet worden, is dat het CE voor de kandidaten gemiddeld een hogere barrière vormt dan het SE.

2.4 Vergelijking resultaten per vak HAVO 'nieuw' HAVO 'oud'

Tabel 4 geeft een overzicht van de percentages onvoldoende cijfers en het gemiddelde cijfer CE per vak voor HAVO 'nieuw' respectievelijk HAVO 'oud'. 'Kleine' vakken, met een deelnamepercentage van 2 procent of minder, zijn buiten beschouwing gebleven.

Vak	HAVO - nieuw		HAVO - oud	
	percentage onvoldoendes	Gem. CE	percentage onvoldoendes	Gem. CE
Nederlands	23	6.1	15	6.5
Frans 1-2 / Frans	33	6.0	15	6.7
Duits 1-2 / Duits	34	6.0	29	6.1
Engels	21	6.5	16	6.7
Geschiedenis	35	6.0	17	6.5
Aardrijkskunde	30	6.1	21	6.3
Wiskunde A1-2/ wiskunde A	18	6.5	8	7.2
Wiskunde B-1	31	6.1	--	--
Wiskunde B 1-2/ wiskunde B	28	6.2	29	6.3
Natuurkunde-1	31	5.9	--	--
Natuurkunde 1-2/ natuurkunde	15	6.7	16	6.7
Scheikunde	24	6.3	18	6.6
Biologie	26	6.1	17	6.4
Economie-1	9	6.9	--	--
Economie 1-2/ economie	23	6.3	23	6.3

Management en organisatie/handel en recht	32	6.0	38	5.8
CKV-2	11	6.5	--	--
Tekenen	8	6.5	7	6.7
Handvaardigheid -1	7	6.4	7	6.6
Maatschappijleer	9	6.6	17	6.3

Commentaar op tabel 4:

Uit tabel 4 blijkt dat het percentage onvoldoende cijfers voor vrijwel ieder vak bij het CE in HAVO-nieuw groter is dan in HAVO-oud. Bovendien liggen de gemiddelde CE-cijfers per vak in HAVO-nieuw voor de meeste vakken onder die in de oude situatie. Op grond van deze resultaten kan de conclusie geen andere zijn dan dat het nieuwe profiel CE HAVO voor de desbetreffende kandidaten moeilijker is geweest dan het oude CE HAVO.

Het eindcijfer voor het examen per vak wordt mede bepaald door het SE-cijfer. Voor die vakken waarvoor zowel een SE als een CE bestaat, is het gewicht van beide componenten 50 procent.

Tabel 5 geeft het gemiddelde verschil SE-CE per vak voor HAVO-nieuw en HAVO-oud.

Tabel 5

HAVO - oud		HAVO - nieuw	
Nederlands	0,3	Nederlands	0,6
Frans	- 0,3	Frans	0,4
Duits	0,3	Duits	0,4
Geschiedenis/ staatsinrichting	0,0	Geschiedenis/ staatsinrichting	0,6
Aardrijkskunde	0,1	Aardrijkskunde	0,5
Wiskunde A	- 0,7	Wiskunde A 1,2	- 0,2
Wiskunde B	0,2	Wiskunde B 1,2	0,1
Scheikunde	- 0,4	Scheikunde	0,0
Biologie	- 0,1	Biologie	0,4
Economie	- 0,2	Economie 1, 2	0,1

Uit tabel 5 blijkt dat de verschillen SE-CE in de meeste gevallen in de nieuwe examens groter zijn dan de overeenkomstige verschillen in de oude situatie. Dit betekent dat het SE in de

meeste gevallen een, in positieve zin, corrigerend effect heeft op de eindcijfers per vak. Bij de vergelijking die in deze paragraaf is gemaakt tussen de voorhoedescholen die deelgenomen hebben aan de examens tweede fase met de scholen die deelgenomen hebben aan het reguliere examen is niet ingegaan op de mate van vergelijkbaarheid van beide groepen scholen. Vooralsnog hebben wij echter geen reden om aan te nemen dat er verschillen zijn. Wanneer de cijfers van de tabellen 4 en 5 van de nieuwe profiel-examens HAVO vergeleken worden met die van de HAVO-examens uit vorige jaren, dan blijken deze goed met elkaar overeen te komen. Vanuit dit gezichtspunt bezien hebben de nieuwe examens naar behoren gefunctioneerd.

2.5 Het profielwerkstuk en de versoepelde slaag/zakregeling

De 'Januari maatregelen'³ voorzagen scholen van een mogelijkheid om kandidaten het profielwerkstuk kwijt te schelden. Niet in alle gevallen is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Tabel 6 geeft een overzicht van de slaagpercentages naar het wel of niet ingeleverd hebben van een profielwerkstuk. In deze tabel zijn combinatieprofielen buiten beschouwing gelaten. Wel is een overall-regel voor alle kandidaten toegevoegd.

Tabel 6

		Afgewezen	Geslaagd
	Profielwerkstuk?	In percentag es	In percentag es
Natuur en techniek	geen profielwerkstuk	9,8	90,2
	wel profielwerkstuk	7,6	92,4
Natuur en Gezondheid	geen profielwerkstuk	16,3	83,8
	wel profielwerkstuk	9,9	90,1
Economie en maatschappij	geen profielwerkstuk	11,3	88,7
	wel profielwerkstuk	6,0	94,0
Cultuur en maatschappij	geen profielwerkstuk	7,9	92,1
	wel	3,4	96,6

³ Brief Staatssecretaris d.d. 14 januari 2000

	profielwerkstuk		
	geen profielwerkstuk	10,4	89,6
	wel profielwerkstuk	5,6	94,4

Uit tabel 6 blijkt dat de extra studielast van het voorbereiden en voltooiën van een profielwerkstuk geen nadelige gevolgen heeft gehad: de slaagpercentages voor de kandidaten die wel een profielwerkstuk hebben ingeleverd, liggen hoger dan voor diegenen zonder profielwerkstuk. Waarschijnlijk betreft dit de betere kandidaten.

De kandidaten voor de nieuwe examens HAVO 2000 waren in 1998 met de tweede fase begonnen. Voor hen is een versoepelde slaag/zakregeling van kracht geweest.

2.6 Conclusie hoofdstuk 2

De resultaten van dit hoofdstuk bijeen genomen, leveren het volgende beeld op.

De nieuwe HAVO examens zijn voor wat betreft het CE moeilijker geweest dan de oude HAVO examens. Het SE heeft een opwaarderend effect gehad op de examencijfers. De slaag/zakregeling voorzorg in een soepele uitslagregeling voor de kandidaten.

Het liftend effect van de SE's gecombineerd met de soepele slaag/zakregeling heeft de grotere moeilijkheid van de CE's meer dan gecompenseerd (het slaagpercentage HAVO-nieuw is twee procentpunten hoger dan dat voor HAVO-oud).

Een en ander betekent dat de in 1.1 gestelde vragen als volgt beantwoord kunnen worden:

- 1 De eerste examens tweede fase hebben, ten aanzien van de behaalde resultaten, naar behoren gefunctioneerd.
- 2 De versoepelingsmaatregelen hebben er waarschijnlijk toe bijgedragen dat de percentages geslaagden en gezakten vergelijkbaar zijn met die voor de oude examens.

3 ENQUÊTE GEGEVENS

De voorhoedescholen zijn door de inspectie bevraagd op de onderwerpen die vermeld zijn in hoofdstuk 1 onder 1.1 B. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de resultaten van de aldus verkregen informatie.

3.1 Rendementsgegevens

Bij de overgang van HAVO-4 naar HAVO-5 zeggen veel scholen dat ze de overgangscriteria hebben afgestemd op de toen nog geldende slaag/zakregeling.

Uit de inspectiegegevens met betrekking tot deze overgang blijkt dat het zittenblijverspercentage van de leerlingen die in 1998 met de tweede fase begonnen 23 procent is. Het uiteindelijke slaagpercentage is 90 procent (zie hoofdstuk 1). Dat betekent dat 69 procent van de leerlingen die in 1998 met de nieuwe tweede fase in klas HAVO-4 begonnen, in twee jaar het diploma heeft behaald.

3.2 Afspraken rond de praktische opdrachten

De scholen die in 1998 begonnen zijn met de tweede fase, dienen nog 40 procent van het schoolexamencijfer te reserveren voor de resultaten van de praktische opdrachten. Per betrokken vak moesten er minimaal twee praktische opdrachten uitgevoerd worden.

Opmerkelijk is dat men lang niet altijd vastlegt welk gedeelte van de studielast gereserveerd moet worden voor de praktische opdrachten.

3.3 Het handelingsdeel

Het afronden van het handelingsdeel heeft op ruim de helft van de scholen tot veel werk en veel irritatie geleid. Genoemd worden de administratieve beslommingen voor docenten, de neiging van veel leerlingen om het handelingsdeel, met name bij de letterkunde moderne vreemde talen (boeken), voor zich uit te schuiven. De scholen hebben aangetekende (dreig) brieven moeten versturen, sancties moeten nemen en in een vijftal gevallen heeft men de leerlingen uitgesloten van het CE.

Op dit punt lijken scholen verschillend te handelen, uitsluiting op grond van artikel 5 van het Eindexamenbesluit noemt de ene school een te zwaar middel, waar de andere school het als de enige logische consequentie ziet.

In ieder geval constateren veel scholen dat het handelingsdeel, zeker tegen het einde van het examenjaar, meer energie heeft opgeëist en meer weerstand bij de kandidaten en docenten heeft opgeroepen, dan de voorbereiding op het CE.

Ongetwijfeld speelt hier mee dat kandidaten de neiging hebben om het werken voor een schoolexamencijfer van hoger belang te

achten dan een aantekening dat de (lees)taak volbracht is. De HAVO-kandidaten ontvangen immers geen cijfer voor letterkunde, waar het de moderne vreemde talen betreft. Het letterkundecijfer komt alleen tot stand via de boekenlijst Nederlands.

3.4 Invulling ICT-gedeelte per vak

Een beperkt aantal scholen zegt volledig of bijna volledig te hebben kunnen voldoen aan de ICT- vereisten binnen de examenprogramma's. Een veel groter aantal zegt dit maar gedeeltelijk of nauwelijks te hebben kunnen uitvoeren, vanwege het ontbreken van de randvoorwaarden. Een paar scholen menen de volledige uitvoering van het ICT-programma te danken te hebben aan de verplichting voor iedere leerling in de onderbouw tot het behalen van het digitaal rijbewijs, en uiteraard omdat men over voldoende apparatuur beschikt.

De scholen die slechts gedeeltelijk aan de ICT-eisen hebben voldaan, noemen vaker de exacte vakken (m.u.v. scheikunde) met inbegrip van ANW, dan de talen of de gamma-vakken. Als ICT in het schoolexamen voorkomt bij de talen, gebeurt dit het meest bij Engels.

3.5 De opbouw van het leesdossier

Als eerder gezegd in 3.3 draagt alleen de boekenlijst voor Nederlands in het HAVO bij tot het aparte cijfer letterkunde. Bij de moderne vreemde talen dienen de leerlingen wel een aantal boeken te lezen, waarna er minimaal drie overblijven die als handelingsdeel worden 'afgevinkt'.

Ondanks deze regeling bleek een aantal scholen ook de prestaties voor de boeken bij de moderne vreemde talen en in enkele gevallen bij Fries mee te tellen in dit letterkundecijfer. Eén school breidde die eis uit tot een boek uit de wereldliteratuur dat bij CKV behandeld was.

Onderzoek door de Vereniging van Leraren in de Levende Talen heeft in het verleden aangetoond dat scholen heel diverse eisen stelden aan de lengte van 'de boekenlijst' van de vakken Nederlands, Engels, Frans en Duits.

De tweede fase lijkt daarin meer eenheid te hebben geschapen. Veruit de meerderheid van de scholen stelt 8 Nederlandstalige boeken voor de literatuurlijst als eis. Soms is dat 10 boeken, maar een enkele school komt niet verder dan 4 boeken.

Bij de moderne vreemde talen is het examenprogramma volledig gelijklopend voor alle talen. Dit heeft, ook afwijkend van het verleden, geleid tot een bijna uniforme eis van minimaal drie boeken per taal. Slechts een enkele maal eiste Engels, maar ook Frans, meer van de leerlingen, met uitersten van respectievelijk 9 en 6 boeken.

3.6 Commentaar op het niveau van de examens

De vraag naar het commentaar van de docenten op de samenstelling van de examens levert voor de meeste vakken weinig eenduidige

informatie op. Twee vakken echter springen eruit: bij geschiedenis achten vrijwel alle docenten het examen te moeilijk, te lang en meestal beide. Hetzelfde commentaar is geleverd door docenten die voor het oude examenprogramma opgeleid hebben.

Bij aardrijkskunde wordt het examen vaak moeilijk en omslachtig genoemd. Dit is volgens de meeste docenten vooral veroorzaakt doordat kandidaten veelvuldig bronnen moesten raadplegen en vaak de atlas moesten gebruiken. De kandidaten zijn zowel bij de examens geschiedenis als bij de examens aardrijkskunde vaak in tijdnood gekomen.

Het examen management en organisatie toonde volgens een aantal examinatoren nog te sterke gelijkenis met de gebruikelijke opgaven voor het vak handel en recht.

CKV-2 is op een te klein aantal scholen (9) geëxamineerd om er valide uitspraken over te kunnen doen.

3.7 Bezemkandidaten

Op de meeste scholen bevond zich nog een aantal bezemkandidaten. Hoewel het bevoegd gezag deze kandidaten de mogelijkheid kon bieden om het cijfer, behaald voor het in 1999 afgelegde schoolonderzoek, te laten staan en de kandidaten zelfs het eindcijfer uit dat jaar 'mee konden nemen', is hier niet op ruime schaal gebruik van gemaakt. De mogelijkheid om het schoolonderzoekcijfer te laten staan, werd nog het meest gebruikt.

Als reden gaven de scholen aan dat een volledig programma de bezemkandidaten meer regelmaat bood, en dat men daarom de keuze niet had geboden.

3.8 Mogelijkheid tot nietigverklaring van het eindcijfer voor Frans 1-2, Duits 1-2 en wiskunde 1-2

Op het laatste moment was aan kandidaten die onderdeel 2 van deze vakken boven de verplichte én vrije studielast hadden gekozen, een uitweg geboden als het resultaat van het 'gehele' vak tegenviel. Bij deze vakken geldt als enige van de 1-2 vakken dat onderdeel 1 alleen met een schoolexamen wordt afgesloten en dat scholen het cijfer voor deel 1 vaak afzonderlijk bepalen. Bij deze kandidaten is de mogelijkheid geboden om voor aanvang van het centraal examen twee schoolexamencijfers aan de inspectie te melden, namelijk het schoolexamencijfer voor deel 1 van het vak, en het schoolexamencijfer voor het vak 1-2. Kandidaten die onvoldoende scoorden voor het CE konden te kennen geven dat zij zich wilden beperken tot het resultaat van het schoolexamen.

Dit is niet mogelijk voor andere (deel)vakken, zoals wiskunde b, economie of natuurkunde. Deze vakken worden immers in beide vormen afgerond met een centraal examen en herkansing houdt in dat hetzelfde onderdeel moet worden overgedaan.

Achteraf blijkt dat een beperkt aantal (0,75 procent) kandidaten de toevlucht heeft moeten nemen tot het schoolexamencijfer om nog te kunnen slagen. Ook al betreft het een gering aantal, voor

de betrokkenen betekende dat het verschil tussen slagen en zakken.

3.9 Conclusie hoofdstuk 3

Uit het vorenstaande volgt dat de gegevens verkregen uit de bevraging van de scholen door de inspectie ook in dit hoofdstuk leiden tot een positieve beantwoording van de beide onder 1.1 gestelde vragen.